

● **Nemcsók János szerint meg lehet egyezni a szlovákokkal**

Böstől a Duna-rehabilitáción át az Alföldig

A Hági Nemzetközi Bíróság szeptember 25-én hozta nyilvánosságra határozatát, amelyet a bős-nagymarosi vízlépcsősorrendszer kapcsán hirdettek ki. Ezután gőzerővel kezdődött meg az a munka, amelynek vezetője, a szlovákokkal tárgyaló küldöttség első embere magyar részről Nemcsók János államtitkár.

Nemcsók János kijelentette: egyetért vele, s tárgyalási alappal tekint lapunk főszerkesztőjének, Dlusztus Imrének nemrég idézett mondatait, mely szerint Bős-Nagymaros ügyét politikamentessé és ezzel együtt szakmai kérdéssé kell tenni. Az államtitkár óvatos optimizmussal tekint a tárgyalások elé, de bizakodik a sikerben, hiszen korrekt félnek tartja a szlovákokat – nyilatkozta többek között.

● **Az ítélet szövege nyilván sokakat érdekel, hiszen annyi szó esett róla. A Magyar Közlönyön kívül hozzáférhető lesz-e olvasottabb fórumokon is?**

– A kihirdetés után valamennyi parlamenti pártnak a teljes angol és francia nyelvű szöveget tanulmányozásra átadtam, a napokban ugyanezt hiteles fordításban magyarul is megkapják. Ezen a héten pedig az egyik országos napilapban hozzuk nyilvánosságra az ítéletet. A leggyorsabb mégis az Internet volt: a kihirdetés után másfél órával olvasható volt a határozat a világhálón is, sőt, ezt a bíróság be is jelentette.

● **Őn hogyan értékeli a döntést?**

– Bős-Nagymaros kapcsán új helyzet állt elő a Hági Nemzetközi Bíróság döntése után. Azok közé tartozom, aki március óta nem azokat a nézeteket sugallja, hogy ezer százalék biztonsággal nyerünk, hanem óvatos optimizmussal tekintetem a hági véleménynyilvánítás elé. Az ajánlás kihirdetése után pedig azok közé tartoztam, akik nem próbálták meg a döntő többséggel a szlovákok javára kimondott ítéletet úgy beláztatni, mintha a magyarok számára egy nagyon kedvező ítélet született volna. Azok közé sem álltam be, akik azt mondták, hogy ez egy tragikus ítélet. Zavar viszont, hogy azok, akik ennél sokkal jobb ítéletet vártak és sulykoltak a közvéleménybe, azok állították azt, hogy milyen jól szerepeltek.

● **A pártok körében milyen visszhangja volt a döntésnek?**

– Közvetlenül az ítélet-hirdetés után összeült a hat parlamenti párt, s két dologban teljes egyetértést volt. Az egyik az, hogy elfogadjuk a hági bíróság véleményét, a másik pedig, hogy hat hónapon belül sikeresen tárgyaljunk a magyar érdekek és a környezetvédelmi szempontok figyelembe vételével. Nem kívánok visszafelé tekintve bűnösöket keresni sem az ötvenes, sem a hetvenes, sem a kilencvenes években. Meg szeretném oldani ezt a helyzetet. A magyar delegáció vezetőjeként alapvető szempontnak tartom, hogy visszakapjuk a Dunát, a ha-

józatossági szempontokat megoldjuk, és a Szigetköz vízellátásában az ökológiai szempontok is érvényesüljenek. Bárki bármit mond, ezek a témák összeegyeztethetők. Politikamentesen kívánom ezt a kérdést megoldani, azzal együtt, hogy tisztelem azt, amit a zöld mozgalom és a Duna-kör eddig elvégzett a rendszerváltás kapcsán. A zöldeknek két szempontból feltétlenül fontos a szerepük. Egyrészt ezen mű révén kitapogatták, hogy az államapparátusnak melyek azok a határai, amelyeknél még alkudni lehetett. Ez volt az első eset, amikor a hatalmat egy állami döntés visszavonására készítették. Másrészt a zöldek tiltakozása nélkül felépült volna az A variáns. Tudni kell, hogy volt egy B-variáns is, amely ideális megoldás lett volna, hiszen ebben a tervezetben már figyelembe vették a kilencvenes évek elejének megfelelő környezetvédelmi szempontokat. A zöldek érdeme, hogy az elgondolás szintjén a B variáns létrejött.

● **Hogyan viszonyul a vizes lobbizhoz, és a radikális zöldekhez?**

– A véleményével senki sem zárta ki magát számomra abból, hogy a továbbiakban véleményére, szaktanácsadására ne figyeljek.

● **Milyen struktúrával készül a magyar fél a tárgyalásokra?**

– A tárgyalódelegációt – az egész probléma kezelőjeként – én vezetem. A delegáció tagjai szakemberek, az eddig ismert nevek szerint államtitkár-helyetteseket küld a Igazságügyminisztérium, a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium, a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium, a Külügyminisztérium és a Földművelésügyi Minisztérium. Szorgalmaztam azt, hogy a területileg érintett megyei önkormányzatok is delegáljanak egy főt, akit én elfogadok. Ez a delegáció tárgyal majd, a szakmai hátteret pedig egy egyelőre hat hónaposan működő, 14 fős intézmény látja el. Ez a szervezet a Vízgazdálkodási Tudományos Kutatóintézet most még üresen álló egységébe költözik be. A 14 főben benne van a gépkocsivezető, az irattáros, az adminisztrátor és egy-egy főosztályvezetői szintű szakember is, akik a téma szakmai viteléhez szükséges adatokat gyűjtik, s folyamatosan tanácsokkal látnak el minket a hajózási, energetikai, nemzetközi jogi, környezetvédelmi, vízügyi, idegenforgalmi kérdésekben. Ennek a 14 főnek nagy részét más hivatalokból, már meglévő posztokról „vezényelik át” erre az időszakra. A költségekről annyit, hogy a Hági Nemzetközi Bíróságon a Szénási-féle csapat 200 millió forintból gazdálkodott, én erre az időszakra mintegy 50-55 millió forintot kértem készenlében hagyni. Vagyis nem feltétlenül akarjuk ezt a pénzt elkölteni. A következő szint egy hat fős parlamenti ad hoc bizottság, amely tanácsadó és véleménynyilvánító szervként működik majd. Azért kértem ennek a hatpárti bizottságnak a felállítását, hogy minél nagyobb nemzetközi konszenzussal a háttér mögött üljek le a szlo-

Nemcsók János: „Óriási a különbség a pangó víz és a vízhiány között”.
(Fotó: Nagy László)

vákokkal tárgyalni. Minél nagyobb az egység, annál komolyabb az esély a sikeres megegyezésre. A miniszterelnök felkérte Glatz Ferencet, a Magyar Tudományos Akadémia elnökét, hogy egy szakmai grémiumot hozzon létre, amelyben a megfelelő szakterületeken dolgozó akadémikusok folyamatosan szakmai segítséget tudnak nyújtani. Tőlük azonban nemcsak a tárgyalások figyelemmel kísérését várjuk, hanem javaslatokat készítenek a Duna egész magyarországi szakaszának rehabilitációs programjára. Véleményem szerint Bős-Nagymaros problémájával együtt meg kell oldani a hajózás, a kikötőépítés és a szennyvíztisztítás kérdését a Duna-menti településeken. Az Európai Községek komoly ajánlása, hogy 2004-ig minden 2000 főnél több lakost számláló településnek szennyvíztisztítót kell építenie. Nekem nemcsak Bős-Nagymaros jelenti a Duna, hanem a komplex rehabilitációt.

● **A tárgyalások során szlovák részről milyen hozzáállást vár?**

– Nem bocsátkozom feleselő nyilatkozatháborúba a szlovák féllel, de úgy vélem, Szlovákiával meg lehet egyezni. A gyakorlat azt mutatja, hogy ha országok között nagyon nehéz a légkör, akkor a sport- vagy környezetvédelmi diplomácia révén kezdődik meg az olvadás. Úgy érzem, értem a szlovákok a lelkiállapotát. Egy évszázadok óta független országra vágyó nemzetről van szó, amely először kapja meg a lehetőséget a demokratikus körülmények közötti, önálló

nemzeti létezés. Ilyen esetekben mindig felszínre kerülnek az önállóságot túlharsogó anomáliák megjegyzések. De nem ez az általános, összességben a szlovákokat korrekten megbízható tárgyalópartnerekként tekintem, s így kezelem őket. Nincs jogom előítéletekkel odamenem, Isten óvjon attól, hogy ne bízzak meg bennük. S nem hagyom ebbe a kérdésbe beszűrődni az egyéb, politikai problémákat, nem ez az én feladatam.

● **Az ítélet alapján, milyen biztató tények tudatában kezdi meg a tárgyalásokat?**

– Három biztató pont van a számunkra nem kedvező ítéletben. Kimondták, egyrészt nem vagyunk kötelesek Nagymarost megépíteni, másrészt jótárgyaló tárgyaláson törekedjünk arra, hogy a kölcsönös kártérítés lehetőleg nullszaldós legyen, harmadrészt pedig a még érvényben lévő 1977-es szerződést úgy kell értelmezni, hogy az azóta alkalmazott, feltalált környezetvédelmi technológiákat, eljárásokat be kell építeni.

● **Mi az álláspontja a magyar félnek a jelenlegi műtárgyakról?**

– Vegyük sorra. A bíróság azt kimondta, hogy a C-variáns, vagyis Dunacsúny üzemeltetését közös felügyelet mellett kell megvalósítani. Bősről szintén kimondták, hogy Bős szintén erőmű, de nem kell törekedni a csúcsra járatásra. A Duna megosztásáról és Dunakilitiről nem szóltak, de ha egy alsó duzzasztásban egyeznénk meg, s ezzel üzembe kell helyezni Kilitit, ez számunkra előnyös volna, hiszen az ott beépített

milliók és technológiák hasznosulni tudnának. Összefoglalva: az nem lenne nagy baj, ha a jelenleg megépített objektumokat a legszigorúbb környezetvédelmi eljárások szerint tartanánk működésben. Hogy hol és milyen új létesítményeket kell építenünk, az a szakemberek dolga, de a régi művekhez valószínűleg nem nyúlunk hozzá. Tény, hogy van Szap környékén egy 13 kilométeres Duna-szakasz, amely egyes időszakokban nem hajózható, tehát mindenképpen duzzasztani kell. Azt, hogy ez a duzzasztás milyen műtárgyakkal történik majd, nem tudom, ez a műszaki szakemberek területe. De még a Duna Körös zöld mozgalmak is azt állítják, hogy úgynevezett sarkantyúkat kell beépíteni, mert nem hajózható a Duna. A felsőbb szakaszon már megépített erőművek, duzzasztók miatt nem jön le hordalék a Dunán, s kimosódik minden műtárgy. A rajkai zsilip lóg a levegőben, a kisodort aljzat miatt Százhalombatta környékén az olajvezeték lebeg a Dunában, bármikor eltörhet. Éppen ezért duzzasztani kell, gátat kell építeni, hogy a hordalékot megfogjuk.

● **Sokat hallottunk a legújabb környezetvédelmi eljárásokról. Tulajdonképpen melyek ezek?**

– A legmodernebb, úgynevezett biomonitöring rendszerrel kell felépíteni. Ez egy folytonosan érzékelő rendszert jelent a Duna mentén, feltehetően egészen Budapestig. Ez a berendezés még a közép- és hosszútávra prognosztizált legpesszimistább változásokat is olyan korán jelzi, hogy visszafor-

díthatókká válnak a folyamatok. Az új kormányfelállítás óta Baja Ferenc és minisztériuma már elkezdte ennek a rendszernek a kiépítését, s azért nem szerepeltek bíróság előtt az adataik, mert még tartott a feldolgozás.

● **A régi Duna-mederből félszélességben hiányzik a víz, s a legtöbbet ez aggaszt, mert ez a legszembetűnőbb változás. Várható-e, hogy más lesz a képe ennek a holdbéli tájnak, visszaáll-e az eredeti környezete?**

– Azt mondják, jó volna, ha az eredeti környezetet visszakapnánk. Vannak, aki szerint ehhez másodpercenkénti 800 köbméter víz elég lenne, mások szerint 1000-1500 köbméter kellene, szerintem pedig az 1500-2000 sem elegendő. Ez nagyon fontos dolog: az ötven százalékos megoszlással a problémákat azért nem oldanánk meg, mert a 100 százalékos vízmennyiség sem elegendő az év minden szakaszára. Ezért kell műszaki úton duzzasztani.

● **Tehát a gond az, hogy több víz nem lesz a Dunában.**

– Így van, akárhogy osztjuk az 50-50 százalékot, a vízhozam kevés. Nagy elégtétel számomra, hogy amióta betettünk egy kőgátat az alig csordogáló alsó Duna-mederbe Dunakiliti fölött, bebizonyosodott, hogy nem betonkolosszusokat tervezünk. Ez ugyanis 3-10 nap alatt elbontható kőgát. A kármentes pedig igenis biztosított: a Szigetközben bárhol azt mondják, hogy van elegendő vízük. Igaz, ez pangó víz, de biológusként és agráriummal foglalkozóként is azt mondom: óriási a különbség a pangó víz és a vízhiány között.

● **Szlovákiában nemzeti ügy a vízlépcső melletti kiállítás. Magyarországon viszont megosztotta a közvéleményt a probléma: vannak vízlépcsőpártiak, s azt ellenzők. A delegáció hogyan számol ezzel a ténnyel, mennyire fontos a tárgyaló küldöttségnek a nemzet véleménye, még ha az nem is egységes?**

– Úgy szeretném nemzeti konszenzusra elérni, hogy a legteljesebb módon tájékoztatom a közvéleményt, a parlamenti pártokat, a szakértőket. Szerintem az a baj, hogy túlságosan átpolitikáltuk ezt a dolgot, s az elmúlt tíz évben a lakosoknak fogalma sem volt arról, hogy ott mit építettek, s hogy mekkorák a vélt vagy valós környezeti károk. Ezekről folyamatosan tájékoztatást szeretnék adni. A bíróság szerint sem elegendők a jelenlegi érvek, s ezt autentikus véleménynek tartom. Ugyanis nem tudunk elegendő bizonyítékot felhozni arra, hogy az eredeti terv a környezetet károsan alakítja át. Nem mondom, hogy nincsenek ilyen hatások, ezért azt szorgalmazom, hogy a legszigorúbb normák szerint működő érzékelőrendszerhálózatot állítsuk fel. Csak így lesz mindig mérhető, dokumentálható és demonstrálható, hogy milyen károsodások vannak. Egy biztos: a szabályozás révén az ökológiai táj meg fog változni, eltérő állatvilág alakul

ki. A tisztánlátás és az összehasonlítás kedvéért jegyzem meg, hogy a múlt század végén olyan hatalmas új medrekbe terelték a Dunát és a Tiszát, hogy ma néhány radikális értékítélete alapján Széchenyi Istvánt és Vásárhelyi Pált minimum keresztbe kellett volna feszíteni. Ehelyett – nagyon helyesen – szobruk van Szeged központjában. Meg kell jegyezni azt is, szó sincs arról, hogy a szovjet diktatúra által sugalmazott mű készült volna el. Például Gerő Ernő, akiről sok rosszat elmondhatunk, 1952-ben azt mondta, nem kell oda erőmű. Sőt, az első lépéseket még 1942-ben kezdték el tervezni.

● **Tehát nem azért kellett a vízűt, hogy az oroszok Pozsony alól léhessek Bécsen...**

– Nem, ezt a bíróság nem is fogadta el érvként. Több, mint negyven duzzasztó és erőmű van a felső szakaszon, s Hegyeshalomtól nyugatra már megszűnt az orosz impérium.

● **Mivel lenne elégedett, ha a tárgyalások után, fél év múlva ismét megkérdezzük?**

– Azzal, ha a környezetvédelmi szempontok érvényre juttatásával véglegesen meg tudnánk egyezni abban, hogy milyen műtárgyak legyenek a Duna érintett részén. Egy fontos dolog ne felejtünk el: a tárgyalások része, hogy a létesítményrendszernek elkészülte után közös működtetéssel, fele-fele alapon kell üzemelnie.

● **A magyar fél számára lényeges körülmény-e, hogy az uniós csatlakozásunk szempontjából létfontosságú a szomszédokkal való jó kapcsolat? Hiszen az EU nem szereti, ha ezeket a problémákat a tagjelölt magával viszi a közösségbe.**

– Ez a körülmény a megegyezés fontos előmozdítója. Ebben az értelemben Szlovákia talán még jobban érdekelt a közös nevezőre jutásban, mint Magyarország. Ugyanis ha ebben a kérdésben sikerül korrek tárgyalások útján megegyezni, akkor az Európai Unió belül javulhat a vélemény a szlovákokról, nekünk pedig növekednek az esélyeink. Hiszen ez azt demonstrálja, hogy egy ilyen nehéz, komoly problémát is meg tudunk oldani. Ha a Duna hajózhatóságát biztosítjuk, akkor a 150 milliárd márkáért megépített Fekete-tengerre vezető Duna-Rajna-Majna csatorna olyan ideális útvonal lesz, amelyen a közúti fuvarozáshoz képest egyhated aron lehet szállítani, nem beszélve a környezetvédelmi előnyökről. Abban reménykedem, hogy a Duna-rehabilitáció mellett megnyílik a lehetőség egy Alföld-program megkezdésére. Ennek a lényege: Záhonyig hajózhatóvá kell tenni a Tiszát, meg kell építeni Kecskefényen keresztül a Duna-Tisza-csatornát, s a Körösök vidékét és a Marost újraköztörve hajózhatóvá kell tenni, a kisebb teljesítményű uszályok számára. A Kárpát-medencében ez a program indokálná a közös folyók menti szomszédos népek jó kapcsolatát.

Arató László